

ביאור חדש למזמור קל - "ממעמקים קראתיך ה'"

הרב אהרן פרידמן, ראש ישיבת כרם ביבנה

פתיחה

מזמור זה שרגילים לאומרו בהזדמנויות רבות ומהן בעשרת ימי תשובה ובעתות צרה וצוקה, שגור הוא על לשונם של המתפללים. אולם התבוננות פשוטה במזמור מעלה כי לכאורה אין במזמור זה בקשה משמעותית הקשורה ליציאה מן הצרה.

המזמור מחולק ככל הנראה לשני חלקים. החלק הראשון (תהלים קל, א - ד) הינו הקדמה לתפילה:

(א) שִׁיר הַמַּעְלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה':

(ב) אֶ-דָּנִי שְׁמַעָה בְּקוֹלִי תִהְיֶינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי:

(ג) אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמַר י-ה אֶ-דָּנִי מִיַּעֲמֹד:

(ד) כִּי עָמְדָה הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּגְרָא:

בהקדמה מבקש המתפלל מאת ה' שישמע לתחנוניו ושעונותיו יימחו. בקשת מחילת העוון (שאף היא אינה כתובה בפירוש)¹ נועדה ככל הנראה כדי לאפשר לתפילה להתקבל, שהרי כבר אמר ישעיהו (נט, ב): "כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מִבְּדָלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱ-לֹהֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָּנִים מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ".

החלק השני של המזמור נראה כהתחזקות בביטחון שהתפילה עתידה להתקבל: יש תקווה לכך שהתפילה תתקבל, ושהמחוסמים האפשריים לכך, העוונות, יכופרו. את שני הפסוקים הראשונים (ה-ו) אומר המשורר לעצמו, ואת שני הפסוקים האחרונים (ז-ח) אומר המשורר לקהל המתפללים:

1 המשורר אומר "ה'! מי יעמוד?" - דהיינו שאם הקב"ה יזכור את העוונות, אין מי שיוכל לעמוד לפניו בתפילה.

- (ה) קָנִיתִי ה' קָנִיתָה נְפֹשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלֶתִי:
 (ו) נְפֹשִׁי לֹא-דָנִי מִשְׁמָרִים לְבִקְרָה שְׁמָרִים לְבִקְרָה:
 (ז) יַחַל יִשְׁרָאֵל אֶל ה' כִּי עִם ה' הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עֲמוּ פְדוּת:
 (ח) וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:

שיר המעלות - של עולי בבל

השאלה העולה מאליה היא היכן התפילה עצמה. אולי אפשר לומר שהמזמור הזה הוא רק מסגרת לתפילה - הכנה בתחילה וחתימה בסוף - ואת התפילה האישית אמורים המתפללים להוסיף לפי הענין והזמן. לחילופין, אולי הבקשה עצמה טמונה בליבו של המתפלל ומשם היא נשמעת.

אולם ניתן גם לחפש את האירוע התנ"כי עליו מדבר המזמור, וכך למצוא את הבקשה המיוחדת המצויה בו, ויחד אתה את הסיבה אשר בשלה הוא הפך להיות מזמור תפילה קבוע. ישנם המפרשים שעיקרם של שירי המעלות הם שירים הקשורים לימי שיבת ציון, שהרי כך נאמר בספר עזרא (ז, ט):

כִּי בָּאָהְדָה לְחַדְשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא יָסַד הַמַּעֲלָה מִכָּבֶל וּבָאָהְדָה לְחַדְשׁ הַחֲמִישִׁי בָּא אֶל יְרוּשָׁלַם כִּי-אָלָהּ הָיוּ הַטּוֹבָה עָלָיו:

כך גם עולה ממזמור "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים"². נדמה שיש למצוא את מקורו של מזמורנו - הוא מזמור קל, "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה' - על פי דרך זו, וכמו שנבאר.

נראה כי מקורו של מזמור זה הוא פרק א בספר נחמיה, שם מתפלל נחמיה לה' לאחר שהוא שומע על מצבה הירוד של ירושלים ועל קשיי יושביה. לשונות רבים מן התפילה שם מקבילים למזמורנו, והתוכן של אותה תפילה טמון בפסוקיו. לשם הבהירות, נעתיק תחילה את תפילת נחמיה בשלמותה ובמהלך הפירוש נתייחס לחיבוריה של תפילת נחמיה (א, א - א, יא) אל מזמורנו:

דַּבְּרִי נְחֵמְיָה בֶן חַכְלֵיָה וַיְהִי בְחַדְשׁ כֶּסֶלִי שְׁנַת עֶשְׂרִים וְאַנִּי הָיִיתִי בְּשׁוּשָׁן הַבְּרִיָה: וַיָּבֵא חֲנַנִּי אֶחָד מֵאַחֵי הוּא וְאַנְשֵׁים מִיְהוּדָה וְאַשְׁאֲלָם עַל הַיְהוּדִים הַפְּלִיטָה אֲשֶׁר נִשְׁאַרוּ מִן הַשְּׁבִי וְעַל יְרוּשָׁלַם: וַיֹּאמְרוּ לִי הַנְּשָׂאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאַרוּ מִן הַשְּׁבִי שֵׁם בְּמִדְיָה בְּרָעָה גְדֹלָה וּבְחָרְפָה וְחוֹמַת יְרוּשָׁלַם מְפֹרָצֶת וּשְׁעָרֶיהָ

נצתו באש: ויהי כששמעי את הדברים האלה לשבתי ואבכה ואתאבלה ימים ואהי צם ומתפלל לפני א-ל-הי השמים: ואמר אנא ה' א-ל-הי השמים הא-ל הגדול והנורא שמר הברית וחסד לאהביו ולשמרי מצותיו: תהי נא אזנך קשבת ועיניך פתוחות לשמע אל תפלת עבדך אשר אנכי מתפלל לפניך היום יומם ולילה על בני ישראל עבדך ומתנדב על חטאות בני ישראל אשר חטאנו לך ובני גבית אבי חטאנו: חבל חבלנו לך ולא שמרנו את המצוות ואת החקים ואת המשפטים אשר צוית את משה עבדך: זכר נא את הדבר אשר צוית את משה לאמור אתם תמגעלו אני אפיץ אתכם בעמים: ושבבתם אלי ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אם יהיה נדחכם בקצה השמים משם אקבצם והביאותים אל המקום אשר בחרתי לשכון את שמי שם: והם עבדך ועמך אשר פדיית בכחך הגדול ובידך החזקה: אנא א-ל-דני תהי נא אזנך קשבת אל תפלת עבדך ואל תפלת עבדך החפצים ליראה את שמך והצליחה נא לעבדך היום ותגהו לרחמים לפני האיש הזה ובני הייתי משקה למלך:

פירושו של המזמור

שיר המעלות ממעמקים קראתיה ה'

הגלות, ובעיקר גלות בבל, נחשבו כמקומות עמוקים - וכדברי רבי אליעזר במסכת פסחים (פז, ב):

ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאוּל, שנאמר מיד שאול אפדם ממות אגאלם.³

נחמיה הקורא אל ה' משושן רואה את עצמו כנתון במעמקי בור הגלות, ומשם הוא קורא אל הקב"ה השוכן ירושלים - ועל ארץ ישראל כבר אמרו רבותינו שהיא גבוהה מכל הארצות.⁴

א-דני שמעה בקולי תהינה אזנך קשבות לקול תחנוני

פסוק זה מקביל ללשונו של נחמיה בתחילת תפילתו (נחמיה א, ו): "תהי נא אזנך קשבת ועיניך פתוחות לשמע אל תפלת עבדך". ויש בכך סמך גדול לייחוסו של המזמור לנחמיה.

3 ועוד בסנהדרין (צג, א) שבבל נקראת מצולה; ובירושלמי ברכות (ד, א) שהיא "זוטו של עולם", שלשם ננערו מתי המבול מכני עמקה.

4 במקומות רבים במדרשי הלכה ואגדה. לדוגמה, בספרי האזינו שטז: "ירכיבהו על במתי ארץ, וז ארץ ישראל שגבוהה מכל הארצות".

יש לציין שלשון תפילת נחמיה סמוכה על לשונה של תפילת שלמה, המופיעה בדברי הימים ב (ו, מ)⁵, שם נאמר: "עֲתָה אֶ-לֹהֵי יְהוָה נָא עֲיִנֶיךָ פְּתוּחוּ וְאָזְנֶיךָ קִשְׁבוּ לְתַפִּילַת הַמָּקוֹם הַזֶּה"⁶. פסוקנו אף הוא מהדהד את אותה תפילה עצמה: אלו שלושת המקומות היחידים במקרא בהם מופיע הצירוף של "אִזֵּן קִשְׁבַת". נמצא שנחמיה לקח לו למטבע לשון את תפילת שלמה, ככל הנראה בשל העובדה שראה בעצמו ובבני דורו את קיום דברי שלמה על ישראל הגולים מארצם וחוזרים ומתפללים אל המקדש ועליו - ובאותה מטבע חזר וכתב את מזמורנו.

אם עוֹנוֹת תִּשְׁמַר יְ-הוָה אֶ-דְּנֵי מִי יַעֲמֵד

כאן מבקש המשורר מחילה לעוונותיו ולעוונות ישראל, והדברים מקבילים לדברי נחמיה (א, ו-ז) בתפילה על וידויו: "וּמִתְנַדֶּה עַל חַטָּאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָטְאוּ לָךְ וְאֲנִי וְבֵית אָבִי חָטְאוּנוּ: חֲבַל חֲבַלְנוּ לָךְ וְלֹא שָׁמְרֵנוּ אֶת הַמִּצְוֹת וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוִּיתָ אֶת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ".

אפשר שהמתפלל אמור להוסיף וידוי עוונות לפני אמירת פסוק זה, וקִטְם המשורר ולא ניסח נוסח וידוי ספציפי, כדי שיוכלו מתפללים להשתמש במזמור זה לפי צורכיהם.

5 בספר מלכים א (ח), שם מופיעה לראשונה תפילת שלמה, הביטוי "אזניך קשובות" איננו מופיע.
6 יש להעיר שתפילת נחמיה כולה בנויה על מטבע לשונה של תפילת שלמה. נציין חמש דוגמאות מרכזיות (המעייין יראה שיש עוד רבות):

מלכים א ח (תפילת שלמה)	נחמיה א (תפילת נחמיה)
(כג) וַיֹּאמֶר ה' אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין כְּמוֹךָ אֶ-לֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת שָׁמַר הַבְּרִית וְהַחֻסָּד לְעַבְדֶּיךָ הַהֹלְכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל לְבָבָם.	(ה) וַיֹּאמֶר אָנָּה ה' אֶ-לֹהֵי הַשָּׁמַיִם הָאֵל-הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שָׁמַר הַבְּרִית וְהַחֻסָּד לְאֶהֱבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו.
(כח) וּבְנִיתְ אֵל תַּפִּילַת עֲבָדְךָ וְאֵל תַּחֲנֹתוֹ ה' אֶ-לֹהֵי לְשָׁמַע אֵל הַרְגָה וְאֵל הַתַּפִּילָה אֲשֶׁר עֲבָדְךָ מִתְּפִלַּת לְפָנֶיךָ הַיּוֹם...	(ו) תְּהִי נָא אֲזִנְךָ קִשְׁבַת וְעֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת לְשָׁמַע אֵל תַּפִּילַת עֲבָדְךָ אֲשֶׁר אֲנִי מִתְּפִלַּת לְפָנֶיךָ הַיּוֹם...
(נח) לְהַסוֹת לְבָבֵנו אֵלָיו לְלַקֵּת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו וְחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוִּיתָ אֶת אֲבֹתֵינוּ...	(ז) חֲבַל חֲבַלְנוּ לָךְ וְלֹא שָׁמְרֵנוּ אֶת הַמִּצְוֹת וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוִּיתָ אֶת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ...
(כט) לְהִיוֹת עֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת אֵל הַבַּיִת הַזֶּה לְיִלְכָה וְיִוֹם אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יְהוָה שְׁמִי שָׁם...	(ט) מִשָּׁם אֶקְבָּצֵם וְהִבִּיאֹתִים אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לְשָׁכֵן אֶת שְׁמִי שָׁם...
(נ) וְסִלְחָתָ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ לָךְ וְלָכֵל פִּשְׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בְךָ וְנָתַתָּם לְרַחֲמִים לְכַפְּנֵי שְׂבִיחָם וּרְחֻמוֹם...	(י) וְהִצְלִיחָה נָא לְעַבְדְּךָ הַיּוֹם וְתַנְהוּם לְרַחֲמִים לְכַפְּנֵי הָאִישׁ הַזֶּה וְאַנִּי הַיִּיְתִי מִשְׁקָה לְמִלְךָ...

כִּי עֲמַךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּנָּרָא

כאמור לעיל, נחמיה סמך את תפילתו, ובעקבותיה את מזמורו המסכם אותה - על לשון תפילת שלמה. אצל שלמה (מלכים א ח, לט-מ)⁷ אנו מוצאים קשר הדוק בין הסליחה לבין יראת ה':

וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשְּׁמַיִם מִכּוֹן שְׁבַתְךָ וְסַלַחְתָּ וְעָשִׂיתָ וְנָתַתָּ לְאִישׁ כְּכֹל דְרָכָיו
 אֲשֶׁר תִּדְעֵה אֶת לִבָּבוֹ כִּי אַתָּה יְדַעְתָּ לְבַדָּה אֶת לִבָּב כָּל בְּנֵי הָאָדָם: לְמַעַן
 יִרְאוּךָ כָּל הַיְמִימִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל פְּנֵי הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבְתָּיִנוּ:

כך, בסופה של תפילת נחמיה (נחמיה א, יא) אנו מוצאים:

אֲנָא אֶ-דְנִי תְהִי נָא אֲזִנְךָ קִשְׁבָתְךָ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תְּפִלַּת עַבְדְּיָךְ
 הַחֹפְצִים לִירְאוֹת אֶת שְׁמֶךָ:

אפשר להבין את הלשון "למען תִּנָּרָא" בשתי משמעויות: האחת, שעל ידי שתסלח להם יתקרבו אליך יותר וייראו את שמך; והשנייה, והיא קרובה יותר אל תכליתו של מזמורנו, שעל ידי הסליחה תבוא גאולה ויוכלו לעבוד את ה' ביראה במקדשו.

קִוִּיתִי ה' קִוְיָתָה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֲלֵתִי

קִוִּיתִי ה' קִוְיָתָה נַפְשִׁי

כפילות הקיווי המופיעה בפסוקנו מזכירה את הפסוק בתהלים (כו, יד): "קוֹה אֶל ה'
 חֶזֶק וַיֵּאמֶץ לְלֶבָהּ וְקוֹה אֶל ה'", ובמדרש דברים רבה (ואתחנן ב, יב) דרשו:

א"ר חייא רבה: כתיב (תהלים כז) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה',
 הוי מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך.

נראה שאף אצלנו נחמיה התפלל תפילה זו כמה וכמה פעמים. שהרי, בחודש כסלו הגיע אליו חנני עם הידעיות על מצבה העגום של ירושלים⁸ ובאותה השעה החל נחמיה להתענות ולהתפלל (נחמיה א, ב) - "וַיְהִי כִשְׁמַעִי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יָשַׁבְתִּי וְאָבַקְהָ וְאֶתְאַבְּלָה יָמִים וְאָהִי צָם וּמִתְפַּלֵּל לְפָנַי אֶ-לֹהֵי הַשְּׁמַיִם"; ובסופה של התפילה אנו מוצאים את הבקשה מה' למצוא חן בעיני מלך פרס (שם, יא) - "אֲנָא אֶ-דְנִי תְהִי נָא

7 על ההשוואה בין פסוקים אלו לפסוקנו כבר עמד בדעת מקרא כאן.

8 אכן, כך קראנו בתחילת ספר נחמיה (א, א-ב): "דְּבָרֵי נְחֻמְיָה בֶן חַכְלֵיָה וַיְהִי בְחָדָשׁ כְּסֻלִּיו שְׁנַת עֶשְׂרִים וְאַנִּי הָיִיתִי בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: וַיְבֹא חֲנָנִי אֶחָד מֵאֲחֵי הוּא וְאֲנָשִׁים מִיְהוּדָה וְאֲשָׂאֵלֶם עַל הַיְהוּדִים הַקְּלִיטָה אֲשֶׁר נִשְׁאַרוּ מִן הַשְּׂבָי וְעַל יְרוּשָׁלַם".

אֲזַנְךָ קִשְׁבֶת אֶל תְּפִלַּת עֲבָדֶךָ וְאֶל תְּפִלַּת עֲבָדֶיךָ הַחֹפְצִים לִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ וְהִצַּלְתָּהּ
 נָא לְעֲבָדֶךָ הַיּוֹם וּתְנִיחֵנוּ לְרַחֲמִים לְפָנֵי הָאִישׁ הַזֶּה - וְאֲנִי הָיִיתִי מִשְׁקָה לְמִלְכָּךָ - אוֹלָם
 הַשִּׁיחָה עִם הַמֶּלֶךְ בַּה קִיבַל נַחְמִיָּה אֶת מִבּוֹקְשׁוֹ אַרְעָה רַק בְּחוֹדֶשׁ נִיסָן בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה,
 כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּתַחִילַת פֶּרֶק ב (א-ג):

וַיְהִי בַחֲדָשׁ נִיסָן שְׁנַת עֶשְׂרִים לְאַרְבַּתְחַשְׁסָתָא הַמֶּלֶךְ יוֹן לְפָנָיו וְאָשָׂא אֶת הַיּוֹן
 וְאָתְנָהּ לְמִלְכָּךָ וְלֹא הָיִיתִי רַע לְפָנָיו: וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ מִדּוּעַ פָּנִיךָ רָעִים וְאַתָּה
 אֵינְךָ חוֹלָה אֵין זֶה כִּי אִם רַע לִב וְאִירָא הַרְבֵּה מְאֹד: וַאֲמַר לְמִלְכָּךָ הַמֶּלֶךְ
 לְעוֹלָם יִחְיֶה מִדּוּעַ לֹא יָרַעוּ פָּנָי אֲשֶׁר הָעִיר בֵּית קַבְרוֹת אֲבֹתַי חֲרָבָה וְשָׁעָרֶיהָ
 אֶפְלוּ בְּאֵשׁ:

מסתבר שבמשך כל אותם ארבעה חודשים היה נחמיה מתפלל וחוזר ומתפלל
 שבאותו היום יטה ה' את לב המלך אליו לטובה. במשך ארבעה חודשים לא הצליח
 נחמיה למצוא רגע שבו היה יכול להיות בטוח במצב רוחו הטוב של המלך כדי לבקש
 ממנו על ירושלים, עד חודש ניסן באותה שנה.⁹ על תפילות אלו כותב משוררנו
 "קִוִּיתִי ה', קִוִּיתָה נְפֹשִׁי".

וְלִדְבָרוֹ הוֹחֲלֵתִי

ממשיך הפסוק ואומר: "וְלִדְבָרוֹ הוֹחֲלֵתִי". נראה שהמילים "וְלִדְבָרוֹ הוֹחֲלֵתִי" עניינם
 'לישועתו הוחלתי' ו"דבר" משמש בלשון 'ישועה' וכמו "יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּרְפְּאֵם" (תהלים
 קז, כ).

נראה שהמילים רומזות להמשך דברי נחמיה בתפילתו:

זָכַר נָא אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוִּיתָ אֶת מֹשֶׁה עֲבָדֶךָ לֵאמֹר אֲתֶם תִּמְעְלוּ אֲנִי אֶפְיֹץ
 אֲתֶכֶם בְּעַפְמִים: וְשִׁבְתֶּם אֵלַי וְשִׁמְרֶתֶם מִצְוֹתַי וְעֲשִׂיתֶם אֲתֶם אִם יְהִי נִדְחָכֶם
 בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם אֶקְבְּצֶם וְהִבִּיאֹתִים אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לְשֹׁכְנֵי אֶת
 שְׁמִי שָׁם:

דברו של הקב"ה אליו מייחל נחמיה הוא קיום דבר ה' שבתורת משה, שלאחר הגלות
 צפויה גם גאולה וחזרה אל ירושלים שהיא המקום אשר בחר ה' לשכן שמו שם.

9 אפשר גם שנחמיה לא היה רשאי לפנות אל המלך מעצמו, והמתין לכך שהמלך ישאל אותו אם יש
 לו בקשה אליו.
 10 נדמה שלא לחינם הגיעה אותה שעה כאשר ראה המלך שפניו של נחמיה רעים כתוצאה מהצום
 והתפילות, כדי ללמד לנחמיה שלא רצון מלך פרס הוא ומעמדו של נחמיה הם שהועילו, אלא
 התפילות והצום הם שגרמו לכך.

תקוות הגאולה היא שהחייתה את ליבו של נחמיה ועמדה בראש מעייניו - ועליה תפילתו ותשוקתו.

הבנה זו נותנת משמעות חדשה לפרק כולו גם כיום, כשאנו רגילים לאומרו. פירושו של פסוק הוא התפילה התמידית מעומק הלב לקיום דבר ה' על גאולת ישראל, דבר ה' המופיע בתורה בכללות ובדברי הנביאים בפירוט רב. נראה כי זוהי הסיבה לחביבות מזמורנו, והיא היא הכוונה שצריכה לעמוד בדעתו של כל מי שזועק ואומר "קויתי ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי".

נְפִשִׁי לְאֲדָנָי מְשֹׁמְרִים לְבַקֵּר שְׁמֹרִים לְבַקֵּר

המשורר משתף עצמו עם כל המצפים לגאולה, כפירושו של רש"י לפסוקנו (ו):

נפשי לה' משומרים לבקר - הריני מן המצפים לגאולה.

שומרים לבקר - מצפין וחוזרין ומצפין קץ אחר קץ.

כך אנו מוצאים גם בתפילת נחמיה, אשר משתף את עצמו עם שאר עבדי ה' המצפים לישועה: "אֲנָא אֶ-דְנִי תְהִי נָא אֲזַנְךָ קֹשֶׁת אֶל תְּפִלַּת עֲבָדֶיךָ וְאֶל תְּפִלַּת עֲבָדֶיךָ הַחֹפְצִים לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ"¹¹.

יְחַל יִשְׂרָאֵל אֶל ה' כִּי עִם ה' הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עֲמוֹ פְדוּת

בשני הפסוקים האחרונים שבמזמור פונה המשורר אל הציבור וקורא להם לקוות לישועת ה', שהרי ביכולתו לפדות אותם ולהרבות עליהם מאוצרות חסדו. לשונו של פסוקנו "והרבה עמו פדות" מכוון לדברי נחמיה בסוף תפילתו: "וְהֵם עֲבָדֶיךָ וְעַמְּךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּכַחֲךָ הַגָּדוֹל וּבְיָדְךָ הַחֲזָקָה". הקב"ה כבר גילה את כוחו הגדול ואת ידו החזקה בשעה שפדה את ישראל מיד מצרים ומיד אויבים רבים נוספים, והרבה דרכים יש לו לקב"ה לפדות אותם גם מן הגלות בה הם מצויים עתה.

וְהוּא יַפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנֹתָיו

מובטח להם לישראל שהקב"ה יפדה אותם מצרותיהם שבאו להם בגלל עוונותיהם. לפעמים מצאנו שלשון 'עוון' משמש במקום לשון 'עונש' וכמו שפירשו ראשונים ואחרונים רבים על דברי קין אל ה' (בראשית ד, ג) - "גָּדוֹל עֲוֹנֵי מִנְשֵׂא", ועל מה שנאמר

11 נראה כי אותם עבדי ה' מצפים אף הם כנחמיה לצאת מחושך הגלות אל אור הגאולה, ומצפים ליום שבו יוכלו להגיע אל המקדש ולעבוד בו את ה' ביראה.

(שם טו, טו) - "כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הַאֲמֹרִי עַד הַנְּהִי"¹².

עוד אפשר לפרש, שבפסוק זה מוסיף המשורר ומתפלל שיסייע הקב"ה לישראל להנצל מן העוונות המלפפים אותם, כדוגמת חטא הנשים הנוכריות שהיה מצוי ביושבי ארץ ישראל ושעזרא ונחמיה מסרו נפשם לתקנו.

12 ראה ראב"ע, רד"ק, רבי יוסף בכור שור, חזקוני, ספורנו ומפרשים נוספים על שני הפסוקים שהזכרנו. עוד הביאו הם שם ראיות מפסוקים נוספים, והמחווים שבהם: מה שנאמר באשת בעלת האוב (שמואל א כח, י) - "וַיִּשָׁבַע לָהּ שָׂאוּל בְּה' לֵאמֹר חִי אִם יִקְרָךְ עֲוֹן בְּדָבָר הַזֶּה"; וכעין זה בזכריה (יד, יט), בלשון 'חטאת' - "זאת תהיה חטאת מצרים וחטאת כל הגוים אשר לא יגלו לחג את חג הסוכות" ובתרגום יונתן שם "דא תהי פון ענות מצרים ופון ענות כל עממין דלא יסקון למיחג ית חגא דמטליא".